

nének fel, vagy később a szerző maga is, módjában lesz, hogy azokat újra vizsgálat tárgyává tegye, annál inkább, mert a történelmi kritikai iránynak a híve, mely irány az újabb adatoknak mindig tért enged, hogy a történelmi igazságot annál pontosabban megállapíthassa. Az ifjú szerzőnek a megkezdett tudományos munkássághoz kitartást kívánunk.

## KÜLÖNFÉLÉK.

**Armstrong.** Az angol unitarismus testéből egy gránitszikla kihullt. Armstrong A. Richard liverpooli lelkész, több jeles munka szerzője és kiváló szónok jan. 4-én meghalt. Az összes angol unitáriusok gyászt öltöttek az ő elhunytán. Mindenki érezte, hogy halála nagy veszteséget jelent. Tudomány, ékesszólás, következetes gondolkozás és irodalmi stylus úgy egyesült benne, mint kevésben az unitárius egyházon kívül is. Nem is késtek más egyházak és a napi sajtó se a részvét kifejezésével. A hol az angol nyelvet olvassák és a vallási művek iránt érdeklődnek, nevét mindig tisztelettel fogják említeni.

**Lengyelországban** már sok idő óta a legkedvezőtlenebb vallási viszonyok állanak fenn. Az orosz kormány még a róm. katolikusokat is üldözte. A mostani oroszországi reformmozgalmak némi reményt nyújtottak a vallási állapotoknak is a javítására. És a lengyel főnemesség, a varsói püspök elnöklete alatt Tuskievicz gróf palotájában egy emlékiratot szerkesztett, melyben a lengyel nyelv jogainak iskolákban, törvényszékeknél és hivatalokban érvenyesítése s lengyelországi állami hivatalokban lengyel hivatalnokok alkalmazása és a városi önkormányzat megadása mellett kívánja „a róm. katolikusok és unitáriusok lelkiismereti szabadságának biztosítását”. A lengyel nemesség ezzel nemcsak az újkorhoz kívánt alkalmazkodni, hanem úgy látszik, nem feledte el, hogy mi volt hazája, mikor az unitárius lelkiismereti szabadság uralkodott Lengyelországban. Az emlékiratot Tuskievicz át is nyújtotta Szviatopolk-Mirszky orosz belügyministernek — Egy néhány hét s azóta nagyot fordult a világ Oroszországban, a szabadelvű Szviatopolk-Mirszky herczeg már nem ministere többé az oroszok czárjának; Pohjedonoszev, az orosz szentszínat curatora és Wladimir herczeg

viszszaszorították az alkotmányos mozgalmakat. De hisszük, nem sok időre. Új nap virrad, melyen hasznát fogják venni a nemesség most készített emlékiratának és Merczyng H. tudós most kiadott s fennebb egy részében közölt fontos történelmi munkájának.

**Németországban** a Weingart-féle esetek ismétlődnek. Fischer, a berlini St.-Mark templom lelkésze a Protestanten Verein utóbbi közgyűlésén felolvasást tartott „a keresztény tanról a theologia mostani álláspontján és a tannak a gyülekezetekbe átviteléről“ és ebben tiltakozott az ellen, hogy az Istenhez intézendő imákat a Krisztushoz intézett imákkal helyettesítik. A brandenburgi consistorium ezért hivatalosan fölhevítta, hogy vagy hagyja oda a papságot, vagy tartozkodjék ily nézetek nyilvánításától. Braasch jenai püspök és több tekintélyes német lelkész egy közös nyilatkozatban megbotránkozásukat fejezték ki a porosz consistorium e rendszabálya felett, mely annál visszataszóbb, mert Fischer lelkészt a könisbergi egyetem éppen most tüntette ki „Adalékok a vallási és bölcselmi eszmék történelméhez“ munkájáért doctori czimmel. Hogy mennyire indokolatlan a poroszországi consistorium eljárása, mutatja is, hogy a kik ez eljárást pártolják, Lessinget, Kantot és Schleiermachert a prot. theologia úttörőinek nevezik és Fischert „az egyház zavarójának“, holott Fischer álláspontja minden lényeges kérdésben ugyanaz, mint a Schleiermacheré. Fischer sem tudja az embert Isten nélkül gondolni és Jézusban, mint Schleiermacher, az Isten kijelentésének a legmagasabb nyilatkozatát látja. A Jézushoz intézett imára, a szentírássra és a csodákra nézve is egyezik vele. És Fischert mégis az egyház zavarójának mondják. Egyébiránt a poroszországi consistorium most neki esett a kárhoztatásnak. A Fischer esete csak az egyik. Ott van mellette a Schmaltz lelkészé is. Schmaltz nyolcz év óta Palestinában Bethlehembben a német diakonissák házának lelkésze és igazgatója s még az orthodox „Reichsbote“ szerint is a „positiv theologia“ értelmében prédikált. Közben azonban kételyei támadtak a Jézus csodás születésére és testi feltámadására nézve, de ezeket beszédeibe soha se vitte belé. Jóakarató lelkek elősegítették, hogy a diakonissák kezdjenek igazhitiségében kételkedni. S ekkor néhány diakonissa elhagyta a házat s a többiek is oly bizalmatlanságot tanúsítottak iránta, hogy neki más foglalkozás után kell nézni. A consistorium a diakonissáknak fogta pártját.

**Franciaországban** az állam és egyház szétválasztása egy időre lekerült a napirendről. A Combes-kormány a kellemetlenségek miatt, melyeket a „tudakozó levelek“ okoztak, helyét a Rouvier-kormány-

nak adta át. Rouvier miniszterelnök programjában fentartotta ugyan a szétválasztást, de napirendre tűzését csakis akkora helyezte kilátásba, mikor más sürgősebb ügyek le lesznek tárgyalva. A közokt.-ügyi miniszter egy alkalommal kijelentette, hogy a kérdést bővebben akarja tanulmányozni és egy alapos és szabadelvűbb tervet akar a parlament elé terjeszteni.

**Egy francia róm. kath. pap,** Guérineau, a rochelle-i püspökhez, a hová tartozott, közelebb lemondását küldve be, a lemondást e sorokkal kísérte: „Nem kis fájdalmat okozott nékem, hogy ez elhárításra kellett jönnöm. De a kötelesség beszél, a becsület parancsol, az érzelmenek engedelmeskednie kell a lelkiismeretnek . . . A magas klerusban árulkodás, képmutatás és hazugság járja . . . Biztosítom, hogy elszakadásommal nem leszek hitetlen, istentelen; ellenkezőleg hitem élő és Istenben való bizalmam nagy . . . Az Isten nem hagyja el azokat, a kik biznak ő benne. Egyedül ő lehet bírám. Az emberek itéletével keveset törődöm.“

**Channingről** egy magyar ref. egyházi férfiú (a Sárospataki Lapok 1905. 7. sz.-ban) így nyilatkozik: „Különös és megbecsülhetetlen vezetőm volti *Channing E. W.* a hajdani bostoni unitarius lelkész, a kinek művei és műveiben ragyogó *tisztalátású lelke vezetett engem a — Krisztushoz.* Sokkal inkább, mint Luther, avagy Kálvin is. Föltétlen hódolattal vagyok ugyan Luther és Kálvin nagysága iránt, mert ezek nélkül Channing sem lehetett volna. Luther és Kálvin, a lelki szabadság börtönének *zártörői*, szétrombolói s épen azért még érzik rajtuk is némi *zárt levegő* szaga. A kik utánok következtek, azok már az isteni szabadság levegőjét szívták, isteni fényében fürödtek és erősödtek“.

**A Tolstoj-cikkhez.** F. M. ír Tolstojnak ez állításai ellen: „semmi okunk, sem szükségünk nincs Teremtő Isten képzeletére“; és „Teremtő Isten nem létezik“. F. M. természetesen az ellenkező következtetésre jut állítva, hogy „van elég *okunk* is, *szükségünk* is a Teremtő Istenben, mint Isten eszméjének kiegészítő részében hinni“.

A mint Kant oly meggyőző erővel kimutatta, tisztán metafizikai kérdésekben, hol a tudomány semmi következtetésre sem bír jutni, pusztán okoskodás egyenlő jogosultsággal jut állító avagy tagadó következtetésekre. Ha Tolstoj „nem“-et hisz, hadd hidjen nemet; s ha F. M. „igen“-t hisz, hát hidjen igent. Sem Tolstojnak e kérdésre vonatkozó tagadó felelete nem teszi őt rosszabbá; sem F. M.-t nem javítja állító válasza. A kérdés vitatása maga azonban alkalmas a jelentőség színét adni oly dolognak, mi azzal lényege szerint nem bír; s ennek

következtében ellentéteket, tehát rosszat szülhet ott, a hol különben az nem keletkezne. Berlin, 904. decz. 27. *Gy. J.*

\*

A „Teremtő Isten“ kérdéséhez a magunk részéről annyit jegyzünk meg, hogy szerintünk, a mikor Tolstoj az ellen szól, a Teremtő Isten deistikus felfogása ellen nyilatkozik, minthogy ő maga a pantheismusban látszik lélekzeni. De a „folytonos teremtést“, nem gondoljuk, hogy azzal kizárná. Egy Isten-hite pedig minden kétségen felül áll. És ebben szent lehet a béke. *Szerk.*

**A tibeti buddhismusról.** A Lhasából hazatért angol expedíció vezetője, Sir Younghusband felolvasást tartott a londoni kir. földrajzi társulat ülésén. Felolvasó nem sok kilátást nyújtott a theosophistáknak, kik Tibetre számítottak. Volt alkalmuk, hogy társalgást folytassanak a nagy Lamákkal és szabadságot nyertek arra is, hogy kolostoraikban és templomaikban szabadon járjanak — sokkal szabadabban, mint azt Bengal hindu templomaiban engedik — de semmit sem látott és hallott a Mahatmakról, a kiknek emberfeletti adományai Tibetben lennének kifejlődve. Sőt az mondta, hogy az a tiszta buddhismus, a melynek hazájául Tibetet gondolják, tényleg ott nem létezik. A szerzetesek tudatlanok és inkább a testi életnek élnek. Még az a kiváló Láma is, ki mint az ország kormányzója szerepelt velük szemben és mint a buddhista theologia tanára hírnevet szerzett, tudományát csakis a szentírataikból való idézetekkel tudta megmutatni. A vallásról való fogalma a szertartásokig terjed. Tényleg oly kevésbé értelmes és oly kevésbé szellemi, hogy bármelyik hindu brahmin több nála. „A buddhismus — mondta — Tibetben az ördög-imádókat megtérítette és fölemelte, de maga aláesett.“ A társulatnak egy tagja azokra a jótéteményekre hívta fel a figyelmet, melyek az emberiségre a buddhismusnak a mongolok közt való elterjesztéséből származtak. E barczias fajt a legnyugodtabbá alakította át. Ötszáz évvel ezelőtt Timur a tatár seregeket Indián, Törökországon, Egyiptomon és más országokon keresztül vezette és nagyobb területet hódított a világból, mint Nagy Sándor. Ma ama hadakozó népből minden ötödik férfi nőtlen szerzetes és a négy világi, békeszerető.

**Az Egyesült Államokban** a vallása senkinek se akadály a magasabb állami hivatalok elnyerésénél, sőt a diplomatiái szolgálatnál sem. Ezt mutatja ez újabb adat is, melyről most olvasunk, hogy a ki a washingtoni kormánynak az utóbbi években Londonban képviselője volt, Choate A. József, az unitárius egyházhoz tartozik, Choate kiváló

jogtudós, ki több munkát irt és egyike azoknak, kik 1871-beu a Tweed ringet szétrobbantották és megtisztították az amerikai igazságszolgáltatást a megvesztegethető bíraktól. Most Amerikába tér vissza, a legjobb emléket hagyva a St. James udvarnál és a közönségnél s nem egy szellemes mondást, melyek közül nem utolsó, melyet a lordmayer, a polgármester ebédjén a Mansion Houseban mondott Azt kérdezték tőle: Ki szeretne lenni, ha nem Choate volna? Mire ő azt felelte: „Choatené asszonynak második férje szeretnék lenni.“

**Mint lett Szentrontásból Szentháromság?** A XVI. százban már Számpálnak nevezték Homorod-Szent-Pált a székelyek, mint ez egykori papjok, Bogáthi Fazakas Miklós naplójából kitéunik. A *szent* nevet ugyanis az utána következő Pállal hasonították s a Szentpálból így Számpál lett. Sancta-Gratia régi latinus nevéből is így lett a magyarosabb hangzású Szent-Gericeze, esakhogy itt — mint látjuk — az érthetlenebb *gratia* simult az érthetőbb *szent* szó hangrendjéhez. Sancta-Trinitas falujok nevét pedig csak úgy tudták székelyeink magyarosabban kimondani, hogy rövidebben és érthetőbben megbérmálták Szentrontásra.

Csakhamar elterjedt e vakmerő elkeresztelés, melyet már a XVI. száz elején széltében használtak. Nem is volt baj sokáig, csak a XVIII. évszázban kezdtek az elhatalmasodott reformátusok úgy találni, hogy az unitáriusok fogták rá régen szent falujokra e szentségrontó nevet. Ez alaptalan vád mind jobban terjedt s idővel oly népszerű lett, hogy a kálvinistáktól szívesen okuló katolikusok még magának Mária Théréziának is fölterjesztették. A fölpanaszolt sérelmet a kath. magyarokhoz kegyes asszony, ki az unitáriusokat még hódolatra sem bocsátotta maga elé, úgy orvosolta meg, hogy egy rendeletében helyreállította a falu régi Sancta-Trinitas-ának jobban megfelelő magyar Szentháromság nevét.

Azt a hamis ráfogást, hogy a középkorból maradt Szentrontás nevet az unitáriusok ferdítették el a Szentháromság gunyolására, még a XVIII. száz végén is általánosán hitték ellenfeleink. Egy ref. tanár ugyanekkor egy unitáriust szólított fel e rágalom igazolására, de az önérzetes unitárius mitsem felelt a követelő tudakolásra. A faluról fennmaradt régi oklevelek rég meghamisították már az egész rosszakaratu, hazug rágalmat.

(K. F.)

**Brunetièrè** francia akadémikus Párisban a nagyközönség számára előadásokat tartott a XVII. és XVIII. évszázról. Második előadásában a tizenhözszázadik száz hitetlenségének a tizenhetedik száz

íróinál mutatkozó előjeleit vizsgálta és eredményül azt állapította meg: hogy a Port-Royal lerombolása és a protestansok vallásszabadságát biztosító nantesi rendelet visszavonása az encyclopaedistáknak és mindannak, a mi következett, az utját készítette elő. Brunetièrre aligha ultramontan pártfeleinek szánta ez előadást, mely inkább egy szabadelvű vizsgálódóra mutat.

**Nevelési elvek Amerikában.** „Nevelési elveink arra utalnak, hogy első sorban *embert* neveljünk. Azért neveljük az egyént, hogy képességeit a lehető legmagasabb fokra emeljük és tökéletesítsük. Az amerikai iskolának legszentebb feladata az, hogy minden egyes embernek megadja a módot arra, hogy az emberileg elérhető tökéletességet megvalósíthassa. Akár művész, akár pedig mesterember lesz belőle, az illető gyermek első sorban mégis csak emberi lény; és az állam érdeke megköveteli, hogy tudja azokat a dolgokat, a melyekre neki mint állampolgárnak okvetlenül szüksége van. Az iskola azért még sem áll tulajdonképpen az állam szolgálatában. Helyzete nem alárendelt. Hanem csak úgy, mint az állam, az iskola is jó barátja és segítőtársa az egyénnek. És ha az egyén fejlődik és tökéletesebbül, az által az intézmények csak nyerne erkölcsi súlyban és tartalomban.

Nem azért neveljük az ifjúságot, hogy katona vagy államhivatalnok legyen belőle, hogy az üzleti szellemet és társadalmi jártasságot elsajátítva, osztályának díze és büszkesége legyen. Hanem igenis, azért neveljük, arra tanítjuk, hogy mindegyik előtt világgossá legyen emberi hivatásának szentsége. Ha ezt elértük, a többi önként következik. Míg minden más cél az embert pusztá gépezetté alacsonyítja le. Pedig a művelődés nem élettelen gépezet, hanem maga az élet. Ezt az ideált óhajtottuk mi megvalósítani odaát Amerikában, a mikor hangsúlyozzuk, hogy nekünk talpig becsületes, fejlett és önzetlen emberekre van szükségünk.

Azt mondhatná valaki, hogy a míg az egyénnel tulságosan foglalkozunk, szem elől tévesztjük a közérdeket, a polgári társadalom jólétét és haladását. Pedig dehogy. Az egyén tökéletessége nem különíti el őt az emberi társadalomtól. Sőt érezeti vele függő helyzetét. Éleszti kebelében a lelkesedés lángját. Ápolja szívében a testvéri szeretetet. Kitartó munkásságra ösztönzi a közjó érdekében. Csak az az ember boldogítja akár az államot, akár az egyházat, a ki ismeri erőit és érzi hivatottságát. Ez a szellem uralkodik az egész amerikai nevelésen. És pedig az egyszerű falusi iskoláktól elkezdve, fel egészen a népes és tekintélyes egyetemekig.“ („Vallás és szabadság“ kötetből.)

**A magyar nevelés történet** magántanára lett dr. *Imre Sándor*, a kolozsvári ev. ref. kollégium fiatal tanára és a kolozsvári középiskolai tanári kör titkára, a kolozsvári egyetemen. Szükkörű ugyan tárgya, de [annál mélyebben behatolhat abba s annál nagyobb haszna lehet magának a tudománynak az ő kutatásaiból, melyekkel már odig is gazdagította a téren szerény irodalmunkat. Nemrég jelent meg tőle gróf Széchenyi István neve-

léstani nézeteit fejtegető könyve s ebben egész munkaprogrammot ad jövő munkásságának irányáról. Hiszszük és reméljük, hogy be is váltja szavát. A tanárképzés történetét is igen alapos és széleskörű kutatások alapján csak a napokban írta meg. Mi, a kik paedagógiával gyakorlatilag foglalkozunk, csak örülhetünk kineveztetésén, mert eddigi működése a legjobb reményekre jogosít. (g. k.)

**A középiskolai Rendtartás** revisio alatt van. Ideje is volt, mert egyfelől sok a hiánya, hézaga, másfelől vannak olyan intézkedései, melyek azóta történt reformokkal többé nem állnak összhangzásban; de olyanok is, melyek célszerűtlenségük miatt sohasem mentek át az életbe. A jó Rendtartás megkönnyítheti az iskola, a tanárok, igazgató munkáját, egészséges és intenzív belső szellemi életet teremthet az iskolában; a rossz teljesen megöhlheti azt, elnyomja a tanár egyéniségét, inventioját. Fontos érdekek fűződnek tehát a kérdés helyes megoldásához. (g. k.)

**A háromszéki egyházkörben** a nyugalomba lépett *Lőfi Áron* esperes helyébe, ki huszonhat évig biztos kézzel vezette a kört, *Kiss Sándor* sepsiszentkirályi lelkészt választották meg, kinek atyja *Kiss Mihály*, több egyházi munka írója, csakugyan e körben esperes volt. Sokáig követhesse az elődök nyomdokait!

**Tudori fokozat.** Kissolymosi *Gyergyai Árpád*, néhai dr. Gyergyai Árpád magyar államvasúti orvos, fia a kolozsvári egyetemen közelebb az az összes orvosi tudományokból tudorrá avatott. Nagyajtai *Péterfi Áron*, Péterfi Áron áll. tanító és birtokos, fia meg a jogtudományból nyert csakugyan a kolozsvári egyetemen tudorságot.

**Chadwick Withe János** †. Az amerikai unitáriusok egyik legjelesebb papja jan. 14-én bevégezte földi pályáját. Brooklyuban volt lelkész negyven éven át. Széleskörű irodalmi munkásságot folytatott, abban a gyülekezetben, mely néki ezt lehetővé is tette. Rendes munkatársa volt a bostoni „Christian Registernek“ és a New-Yorkban megjelenő „Nation“-nek. Főképpen irodalomtörténeti dolgozatokat közölt. És megírta Channing Ellery Vilmosnak és Parker Tivadarnak az életrajzát. Lexiconokba is sok dolgozata került be. Dr. Hedge, Bellows, Freeman Clarke az akkor még ifjú, de már kitűnt Chadwicket barátjaik közzé számították. Hetvenedik évéig akart gyülekezetében szolgálni, de öt évvel hamarább szólíttatott el.

**Csongvay Domokos.** Egymás után dőlnek ki régebbi férfiaink. Jan. 19-én Tordán a város polgármesterét temették, a 66 évében kimult Csongvay Domokost, ki terhes hivatala mellett az unitárius egyház tanácsosa s a tordai takarékpénztár elnöke volt. Neje Kisjókai Ágoston Irma és népes család gyászolja az elhunytat, kiknek gyászában az egész város kivétel nélkül osztozik, mert tevékeny és igazságos polgármesterüket, ki egész életében a megfontolt haladás híve és a

könnyelmű gazdálkodás ellensége volt, a város közéletét szorongató nehéz viszonyok közt nehezen feledhetik. (K. F)

**Az aranyosvidéki unitárius papság vesztesége.** A régi Aranyosszéknek egy régi papja végezte be pályáját. *Gál Lajos* unitárius lelkész febr. 21-én meghalt. A szorgalmas és munkabíró kövendi nép körében hirdette az Isten ígését csaknem ötven éven keresztül, jó példát adván egyebekben is. Szerény, de igaz és hű szolgálja volt az Örökkévalónak, gondos atyja népének, hasznos munkása a társadalomnak és közjónak. A Csegezy és Sebes aranyosszéki családokkal családi összeköttetésben is állt. Élt 75 évet.

**Gyászshírek.** *Kovács János* főgymn. tanár, a kolozsvári tud.-egyetemen az angol nyelv tanítója, egyháztanácsos, az E. K. Tanács tagja jan. 27-én életének 59-ik évében elhunyt. Kovács Lenke, Török Kálmán honvédezredes neje, Kovács Irén, Kovács Kálmán tanár és Kovács Margit édesatyjukat siratják benne; Kovács Lajos fiátfatvi birtokos testvérét; ifj. Kovács Lajos kissolymosi unitárius lelkész nagybátyját gyászolja. Temetése jan. 29-én nagy részvét mellett ment végbe. Részünkről a fennebb közölt nekrológgal adózunk elköltözött barátunk emlékének. — *Szentháromsági Magyarj Géza* Kolozsvár szab. kir. város nyug. rendőrkapitánya múlt évi dec. 20-án 54 éves korában hosszas szenvedés után jobblétre szenderült. A régi Magyar családból származott. Özv. Sz. Magyar Mihályné édesanyja, Magyar Klementine Bogdánfy Ödön mérnök neje, dr. Magyar Géza vasuti hivatalnok, gyermekei; Sz. Magyar Ilona, Hory Béla kolozsmegyei árvaszéki elnök neje és Sz. Magyar Mihály az „Ellenzék“ szerkesztője, testvérei fájlalják mindenekfelett az egykor erős férfiú elhunytát. — *Özv. Borbély Mózsné*, Csegezy Ágnes, életének 74-ik, özvegységének 20-ik évében 1904. dec. 21-én elhunyt Aranyos-Rákoson. Mintaképe volt a régi nagyszonyoknak. Hét fiut nevelt fel, kik mindannyian katonák is voltak. Egyik fia, György, a sport terén Erdély első bajnoka, előbb tordai, most zalaegerszegi főgymnáziumi tanár. Másik fia, Sándor, a váci siketnémák intézetének igazgatója. Gyászolják őt testvérei is: Csegezy László bágyoni esperes és Csegezy Elek aranyos-rákosi igazgató-tanító.



## ARANYKÖNYV.

### Az „Ezredéves Emlékalap“-ra tett kegyes adományok.

(27-dik közlemény.)

295. Jóváírt kamat 1904. év I-ső felére . . . .	189	kor.	02	f.
296. Osváth Gábor esperes, Ürmös . . . . .	8	"	—	"
297. Br. Petrichevich-Horváth Kálmán, főgondnok (12-dik.) . . . . .	100	"	—	"
298. Jóváírt kamat 1904. év 2-dik felére . . . .	193	"	99	"
299. Kisgyörgy Sándor esperes, Vargyas (2-szor.)	10	"	—	"
300. Demeter Dénes lelkész, Homoród-Karácsonfalva (2-szor.) . . . . .	2	"	—	"
Összesen . . . . .	503	kor.	01	f.
Az előbbi 26 közlemény . . . . .	8067	"	69	"
Együtt . . . . .	8570	kor.	70	f.

Fogadják köszönetemet, a kik újabb adományaikkal alkalmat adtak nekem, hogy ez „Emlékalap“ aranykönyvébe ezzel a kimutatással még egy lapot beírjak. Hely különben még elég van abban s én szívesen venném, ha még többet beírhatnék.

Kolozsvár, 1905. februárius 10.

FERENCZ JÓZSEF,  
unitárius püspök.